

Inkomensstatistiek: herziene cijfers

Statistieken worden regelmatig herzien. Aanleiding hiervoor is vaak het beschikbaar komen van aanvullende bronnen, wijzigingen in de bronnen en wensen tot verbetering in de methodiek. Gegevens van de Belastingdienst vormen de voornaamste gegevensbron voor de Inkomens- en Vermogensstatistiek. Zo is de Inkomensstatistiek voor het laatste herzien in 2001, toen het huidige belastingstelsel werd ingevoerd. Aanleiding voor de huidige herziening (met uitkomsten vanaf 2011) is vooral de beschikbaarheid van gegevens voor de complete bevolking, zodat de Inkomensstatistiek niet langer op steekproefbasis hoeft te worden vastgesteld (paragraaf 1). Terwijl het jaarincome in het verleden werd vastgesteld voor de bevolking aan het eind van het jaar, is er nu voor gekozen de bevolking aan het begin van het jaar als basis te nemen (paragraaf 2). Daarnaast is de waarneming van diverse inkomensposten verbeterd (paragraaf 3). Tot slot zijn ook enkele sociaal-economische indelingen van de bevolking waarvoor de inkomensgegevens gepresenteerd worden, herzien (paragraaf 4). In deze notitie zijn de voornaamste punten van de herziening samengevat. Tot besluit wordt in paragraaf 5 getoond wat het effect van de herziening is op twee belangrijke indicatoren: de inkomensongelijkheid en het aandeel huishoudens met kans op armoede.

1. Van steekproef naar complete waarneming

De inkomensstatistiek is voor de jaren 1990-2014 vastgesteld op basis van het Inkomenspanelonderzoek (IPO). Het IPO verzamelde de inkomensgegevens van rond 100 duizend steekproefpersonen die van jaar tot jaar gevolgd werden. Om het inkomen op huishoudensniveau te kunnen bepalen, werd ook het inkomen vastgesteld van de overige personen die tot het huishouden van de steekproefpersoon behoorden. Daarmee bevatte het IPO (2014) inkomensgegevens van circa 280 duizend personen die tezamen bijna 100 duizend huishoudens vormden. Elk jaar werd het panel uitgebreid met een steekproef onder immigranten en nieuwgeborenen. Emigratie en sterfte leidden tot een uittreding uit het panel. Het IPO was Nederland in het klein: ophooggewichten zorgden ervoor dat de aantallen personen en huishoudens overeenkwamen met gedetailleerde uitkomsten van respectievelijk de Bevolkings- en Huishoudensstatistiek.

Door technische ontwikkelingen is het nu mogelijk af te stappen van een steekproef en de uitkomsten te baseren op gegevens van de totale bevolking in Nederland. Het Integrale Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV) bevat de gegevens van de complete bevolking waarmee de Inkomens- en Vermogensstatistiek worden samengesteld. Het effect op de uitkomsten is tweërlei. In de eerste plaats sluit de omvang van bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld naar migratie-achtergrond) nu één op één aan op de omvang volgens de Bevolkingsstatistiek. In de tweede plaats vervalt de onzekerheidsmarge met betrekking tot de uitkomsten zoals het gemiddeld inkomen. In de praktijk betekent dit dat uitkomsten nu meer gedetailleerd (maar met inachtneming van risico's ten aanzien

van onthulling van individuele gegevens), voor kleinere groepen vanaf 100 personen of huishoudens getoond kunnen worden.

Opgemerkt zij, dat het Regionaal inkomensonderzoek in het verleden een veel grotere steekproefomvang (circa een derde van de bevolking) had, maar in andere opzichten minder gedetailleerd was dan het IPO. Het Regionaal onderzoek is al vanaf 2009 gebaseerd op waarneming bij de complete bevolking.

Kader 1. Aantal personen naar herkomstland, steekproef versus complete waarneming

Bij het ophogen van de IPO-steekproef zijn totalen van de bevolking naar herkomstland niet in beschouwing genomen. Uitkomsten over het aantal personen naar herkomstland laten zien dat de steekproefuitkomsten na ophoging niettemin dicht in de buurt liggen van de aantallen van de Bevolkingsstatistiek. De uitkomsten van het Integrale Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV) komen daarentegen voor alle demografische kenmerken exact overeen met die uit de Bevolkingsstatistiek.

In de gepubliceerde aantallen beperkt de Inkomensstatistiek zich tot (personen in) particuliere huishoudens waarvoor inkomen is vastgesteld. De bevolking in instellingen, inrichtingen en tehuizen (rond 250 duizend personen) alsmede (personen in) huishoudens zonder waargenomen inkomen (circa 135 duizend personen) zijn doorgaans niet in de uitkomsten opgenomen.

1. Bevolking per 1 januari 2015 naar herkomstland ^{a)}			
	IPO (2014)	IIV (2015) ^{b)}	verschil
			%
1 Nederland	13 252 772	13 235 405	0,1
2. Westers land	1 645 837	1 626 812	1,2
2.1 Indonesië	375 310	369 661	1,5
2.2 Duitsland	361 063	364 125	-0,8
2.3 België	117 556	115 687	1,6
2.4 Overig westers land	791 907	777 339	1,9
3. Niet-westers land	2 002 118	2 038 509	-1,8
3.1 Suriname	342 774	348 662	-1,7
3.2 Ned. Antillen en Aruba	142 467	148 926	-4,3
3.3 Turkije	402 691	396 555	1,5
3.4 Marokko	379 125	380 755	-0,4
3.5 Overig niet-westers land	735 061	763 611	-3,7
Bevolking, totaal	16 900 727	16 900 726	0,0

a) De indeling wordt in afzienbare tijd herzien waarbij onder meer Indonesië (voormalig Nederlands Indië) als niet-westers land beschouwd zal worden.

b) Identiek met uitkomsten van de Bevolkingsstatistiek.

2. Basisverlegging: van het eind naar het begin van het jaar

Het onderzoek naar inkomen en het onderzoek naar vermogen zijn geharmoniseerd en in één systeem, het Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek ondergebracht. Daarbij is de populatie waarvoor inkomensgegevens verzameld worden, verlegd van het eind naar het begin van het jaar en is daarmee gelijkgetrokken met de populatie van de Vermogensstatistiek. Een bijkomend voordeel is dat beter aangesloten wordt op diverse brongegevens uit de belastingadministratie die ook betrekking hebben op de situatie per 1 januari. Verder wordt nu ook aangesloten op de gemeentelijk indeling per 1 januari van het jaar waarover het inkomen gemeten wordt.

Het IPO stelde voor de bevolking per 1 januari T+1 (ofwel ultimo jaar T) het inkomen over jaar T vast. Een alleenstaande man en vrouw die in de loop van bijvoorbeeld 2014 gingen samenwonen, vormen in het IPO dus één huishouden bestaande uit een paar. Van een bejaard echtpaar waarvan de man in de loop van 2014 overleed, nam het IPO alleen (het inkomen van) de alleenstaande vrouw waar.

Met ingang van de nieuwe reeks wordt het inkomen over jaar T dus vastgesteld voor de bevolking aan het begin van jaar T. Dit betekent dat in de nieuwe opzet een alleenstaande man en vrouw die in de loop van 2014 zijn gaan samenwonen, twee afzonderlijke eenpersoonshuishoudens vormen. Een

bejaard echtpaar waarvan de man in de loop van 2014 komt te overlijden, doet in de uitkomsten mee als paar.

Terwijl het IPO het inkomen van immigranten, maar niet het inkomen van geëmigreerde en overleden personen waarnam, is dit in het IIV dus juist andersom. Dit betekent dat het totaal bedrag aan AOW en pensioen (inkomensbestanddelen die bij veel van de overledenen terug te vinden zijn) in het IIV hoger is dan in het IPO, terwijl het totaal bedrag aan loon en uitkeringen door de instroom van immigranten juist in het IPO wat hoger is.

Voor huishoudens die in een jaar niet van samenstelling wijzigen, verandert het huishoudensinkomen door de basisverlegging niet. Voor huishoudens die in de loop van een jaar nieuw ontstaan of van samenstelling wijzigen, heeft de basisverlegging wel consequenties. Het inkomensonderzoek stelt alleen het inkomen vast van de personen die op het peilmoment (respectievelijk begin of eind van het jaar) tot de Nederlandse bevolking behoren. Het huishoudensinkomen wordt vastgesteld door het inkomen van personen samen te tellen die op dat peilmoment een huishouden vormen. In eerder genoemde voorbeelden waarbij de samenstelling in de loop van het jaar wijzigde, leidt de basisverlegging dus tot een lager of hoger huishoudensinkomen.

De basisverlegging leidt niet per se tot een betere waarneming van het huishoudensinkomen in die gevallen dat de samenstelling van het huishouden is gewijzigd. Aan de hand van het volgende voorbeeld wordt dit geïllustreerd. Van een bejaard echtpaar waarvan de man in de loop van 2014 komt te overlijden, werd in de oude situatie alleen het inkomen van de vrouw waargenomen. Afhankelijk van het moment in het jaar dat de man overleed, betrof het inkomen van de vrouw dan hoofdzakelijk het lage AOW-bedrag dat zij als partner kreeg, ofwel het hogere AOW-bedrag dat zij als alleenstaande ontving eventueel aangevuld met weduwenpensioen. In de nieuwe situatie bestaat het huishoudensinkomen uit het inkomen van zowel de man (partner-AOW en aanvullend pensioen tot zijn overlijden) als de vrouw (vanaf dat moment -in plaats van partner-AOW- alleenstaanden-AOW en weduwenpensioen).

Een gevolg van de basisverlegging is ook dat demografische kenmerken van personen (burgerlijke staat en leeftijd) zijn vastgesteld aan het begin, en niet aan het eind, van het jaar. Cijfers over het gemiddeld inkomen van 30-34-jarigen van de oude reeks betreffen dus deels andere personen dan overeenkomstige cijfers van de nieuwe reeks. Als gevolg van de basisverlegging kunnen ook huishoudens anders getypeerd zijn dan voorheen. Dit geldt niet alleen voor de indeling naar leeftijd van de hoofdkostwinner, maar bijvoorbeeld ook of er in het huishouden sprake is van ten minste één minderjarig kind of niet.

Kader 2. Huishoudens

De basisverlegging heeft tot gevolg dat het totaal aantal huishoudens van bijvoorbeeld het IPO 2013 spoort met dat van het IIV 2014. Er kunnen wel kleine verschillen optreden, doordat de gepubliceerde aantallen zich beperken tot huishoudens waarvoor inkomen is vastgesteld.

Het inkomen over bijvoorbeeld 2014 heeft in het IPO betrekking op 7 557 duizend huishoudens, in het IIV op 7 488 duizend huishoudens.

2. Aantal particuliere huishoudens

	IPO	IIV
	x 1000	
2011	7 416	7 340
2012	7 470	7 404
2013	7 488	7 460
2014	7 557	7 488
2015		7 555

De basisverlegging heeft nog andere voor- en nadelen. Een voordeel is dat van de bevolking per (bijvoorbeeld) 1/1/2015 het vermogen per 1/1/2015 (als voorheen) en het inkomen over 2015 (voorheen 2014!) worden vastgesteld. Niet alleen levert dit bij het combineren van inkomens- en vermogensgegevens waarschijnlijk minder verwarring op, maar het sluit ook beter aan op het conceptueel raamwerk, namelijk dat aan het begin van het jaar het vermogen van de bevolking wordt vastgesteld en in de loop van dat jaar de inkomsten en bestedingen. Aan het eind van het jaar wordt daarvan de rekening opgemaakt, waarna een nieuwe jaarcyclus kan beginnen. Een technisch voordeel is, dat het bestand van de bevolking van Nederland dat het uitgangspunt vormt voor de Inkomensstatistiek door de basisverlegging één jaar terug ligt, en daardoor beter van kwaliteit is. Een nadeel van de basisverlegging is dat uitspraken over bijvoorbeeld kans op armoede (het hebben van een laag inkomen) zich nu betrekken op de bevolking aan het begin in plaats van het eind van jaar. In zover de groei van bevolking is toe te schrijven aan immigratie, is dit niet zeer bezwaarlijk: het inkomen van personen die in het loop van het jaar in Nederland zijn gaan wonen, laat zich sowieso moeilijk vergelijken, omdat het inkomen bij hen niet in alle gevallen over het volledige jaar kon worden vastgesteld.

3. Verbeteringen in de vaststelling van het inkomen

3.1 Opwaardering van de netto huurwaarde van eigenwoningbezitters

Huishoudens ontlenen aan het bezit van een eigen woning het voordeel dat zij geen huur hoeven te betalen. Daar staat tegenover dat zij natuurlijk geen rente kunnen ontvangen over het geld dat zij in hun huis gestoken hebben, maar juist rente moeten betalen over hun resterende hypotheekschuld op het huis. Ontvangen en betaalde rente zijn vermogensinkomsten die per saldo bij het inkomen van huishoudens worden geteld. Voor de vergelijkbaarheid van het inkomen (en de bestedingen) van huurders en eigenwoningbezitters wordt het voordeel dat eigenwoningbezitters ontlenen aan hun woning aan het inkomen (en de bestedingen) toegevoegd. Hiertoe wordt het voordeel aan de bestedingenkant gewaardeerd als de kale huur (*bruto* huurwaarde) die een eigenwoningbezitter zou ontvangen als deze de woning zou verhuren. Aan de inkomenskant wordt het voordeel gewaardeerd als de *netto* huurwaarde, dat wil zeggen de bruto huurwaarde na aftrek van kosten van grootonderhoud, erfpacht, opstalverzekeringen en afschrijving op de woning.

De bruto huurwaarde van een eigenwoning is niet bekend, het gaat hier immers om de *economische* (de huur die zou zijn verkregen in vrij handelsverkeer) en niet om de *fiscale* waardering zoals die in box-1 van de belastingaangifte moet worden opgegeven (het eigenwoningforfait). De huurwaarde moet dus geschat worden. Voor de nieuwe reeks is de kale huur opnieuw modelmatig geschat door een verband te leggen tussen de woningwaarde van huurwoningen en de huur. Uitgaande van de

waarde van de eigenwoning is op basis van dit verband de bruto huurwaarde geschat. Gemiddeld per eigen woning gaat het hier in 2015 om een bedrag van bijna 740 euro per maand. Rekening houdend met de ontwikkeling van de huurprijs van woningen komt deze nieuwe berekening goed overeen met de schatting van de bruto huurwaarde voor eerdere jaren.

De opwaardering van de huurwaarde betreft dus niet de bruto huurwaarde, maar uitsluitend de *netto* huurwaarde en wel een wijziging in de vaststelling van de posten die op de bruto huurwaarde in mindering worden gebracht om te komen tot de netto huurwaarde. Toepassing van een verbeterde schattingsmethode om de kosten voor groot onderhoud in kaart te brengen, heeft daarbij geen groot effect gehad op de netto huurwaarde. De grootste aanpassing volgt uit een herziening van het concept van netto huurwaarde. In de nieuwe reeks worden geen kosten meer in rekening gebracht in verband met afschrijving van de woning. In feite ging het hier om een boekhoudkundige post, waarbij een woning in 30 jaar afgeschreven werd. Impliciet komt dit bedrag nu tot uitdrukking in de waardeontwikkeling van de eigen woning. Door geen bedrag voor de afschrijving meer in rekening te brengen, wordt de netto huurwaarde aanzienlijk opgevoerd. In 2014 gaat het gemiddeld genomen om een opwaardering van de netto huurwaarde met 330 euro per maand. De netto huurwaarde komt daarmee uit op 590 euro per maand. De verandering leidt ertoe dat het inkomen uit vermogen van huishoudens met een eigen woning stijgt en daardoor voor diverse bevolkingsgroepen minder vaak negatief is. Ook de netto besparingen (besteedbaar inkomen minus bestedingen) zullen vaker dan voorheen positief zijn.

3. Besteedbaar inkomen en netto-huurwaarde, 2014

	Huishoudens ^{a)}		Besteedbaar inkomen		Netto huurwaarde	
	IPO	IIV	IPO	IIV	IPO	IIV
	<i>x 1000</i>		<i>x 1000 euro</i>			
Totaal	7 557	7 488	35,0	38,9		
w.v.						
met eigen woning	4 345	4 182	44,0	50,8	3,1	7,1
huur, zonder huurtoeslag	2 009	2 082	25,6	26,9		
huur, met huurtoeslag	1 204	1 224	17,9	18,4		

a) Het verschil in aantal tussen IPO en IIV is deels het gevolg van de basisverlegging.

3.2 Verbeterde waarneming inkomsten uit overig onroerend goed

In de oude reeks zijn inkomsten uit overig onroerend goed (dat wil zeggen onroerend goed anders dan de eigen woning) geraamd op basis van waarnemingen van vóór 2001. Deze post wordt in de nieuwe reeks bepaald aan de hand van vermogensbestanddelen uit box-3 van de belastingaangifte. Hierbij is voor de berekening van de opbrengsten uit overige onroerend goed aangesloten op de boven beschreven raming van de netto huurwaarde van de eigen woning. Hierdoor wordt in totaal bijna 3 miljard euro meer dan voorheen aan inkomsten uit overige onroerend goed waargenomen.

4. Huishoudens met inkomsten uit overig onroerend goed

	Huishoudens	Gem. bedrag	Totaal bedrag
	<i>x 1000</i>	<i>1000 euro</i>	<i>mln euro</i>
IPO 2011	140	5,8	811
2012	140	5,7	797
2013	140	5,5	777
2014	171	4,6	797
IIV 2011	415	8,7	3 619
2012	426	8,6	3 647
2013	435	8,3	3 612
2014	483	7,5	3 611

3.3 Lager bedrag aan betaalde rente op overige schulden

Het inkomen uit vermogen van huishoudens bestaat uit inkomsten uit bezittingen minus betaalde rente over de schulden. Hiervan vormt de betaalde hypotheekrente verreweg de grootste post. Daarnaast wordt rente betaald over studieschulden en over overige schulden, met name over consumptief krediet. In de oude reeks is hiervoor wegens het ontbreken van directe waarnemingen, een bedrag geraamd. Deze raming was gebaseerd op waarnemingen uit de periode vóór 2001, toen rente op consumptief krediet aftrekbaar was voor de inkomensbelasting. In de nieuwe reeks wordt gebruik gemaakt van gegevens die banken aan de belastingdienst verstrekken omtrent de ontvangen en betaalde rente van huishoudens. In de betaalde rente ontbreekt echter de rente die huishoudens betalen bij aankopen op afbetalingskrediet. De nieuwe methode om de betaalde rente over overige schulden vast te stellen leidt enerzijds tot een veel groter aantal huishoudens dat rente betaalt dan voorheen (4,4 versus 2,6 miljoen huishoudens), maar anderzijds tot een gemiddeld veel lager jaarbedrag (280 euro versus 800 euro). In aanvulling hierop levert de nieuwe reeks nu informatie over betaalde rente over studieschulden. In 2014 betrof het zo'n 920 duizend huishoudens die hier gemiddeld nog geen 120 euro per jaar aan kwijt waren.

3.4 Geen afknotting van inkomensbedragen

In het IPO werden sommige inkomensbedragen maar tot een bepaald bedrag meegeteld in het inkomen. De reden hiervan was dat de persoon en het huishouden bij wie dit zeer hoge bedrag voorkwam, gemiddeld genomen rond 70 andere personen/huishoudens representeerde. Als een hoog bedrag in werkelijkheid bij 2100 huishoudens voorkomt, komt dit in de steekproef dus maar bij zo'n dertig huishoudens voor. Een zeer hoog bedrag kan daarbij het gemiddelde van een groep waartoe een persoon/huishouden met een zeer hoog bedrag behoort, omhoogstuwten. Hierdoor zou mogelijk een te positief beeld ontstaan van de inkomenssituatie van de gehele groep. In de gevallen waren een inkomen is afgeknot, is de te betalen inkomstenbelasting overeenkomstig aangepast. In de nieuwe reeks zijn zeer hoge bedragen niet langer afgeknot. De belangrijkste post waarvoor dit gebeurd is, betreft het dividend aanmerkelijk belang.

Kader 3. Dividend aanmerkelijk belang

Het inkomen van een directeur-groootaandeelhouder (dga) bestaat uit loon dat de dga zich zelf heeft toegekend. Netto inkomsten die hierboven uitkomen, slaan neer in het bedrijf. De dga kan zelf bepalen wanneer dit inkomen als dividend aanmerkelijk belang (box-2-inkomen) aan hem uitbetaald wordt. Dit wordt bijvoorbeeld aantrekkelijk in een jaar dat de belastingtarieven tijdelijk lager zijn, zoals in 2007 en 2014. Voor de jaren 2011-2014 zijn de resultaten volgens de oude en nieuwe methode vergeleken. Door af te knotten werd in 2011 en 2012 zo'n 2,7 miljard euro minder aan dividend bij het inkomen geteld. In 2013, voorafgaand aan het jaar met de fiscaal gunstige regeling, was dit met 2,4 miljard euro iets minder, maar in 2014 bedroeg dit bijna 5,5 miljard euro. Het afknotten van het box-2 inkomen was mede geïnspireerd doordat voorheen het vervreemdingsvoordeel niet los van het dividend aanmerkelijk belang kon worden vastgesteld.

3.5 Overige herziene inkomensposten

Naast de hierboven genoemde veranderingen, zijn er nog een aantal wijzigingen te noemen die een betrekkelijk klein of geen effect op het inkomen hebben gehad.

- De Kinderbijslag werd voorheen bepaald op basis van de aanwezigheid van minderjarige kinderen in het huishouden. Deze berekening is nu vervangen door gegevens van de Sociale Verzekeringsbank.
- Inkomen uit ter beschikking stellen van vermogensbestanddelen wordt in de nieuwe reeks bij het inkomen geteld. Het gaat bijvoorbeeld in 2014 om rond 77 duizend huishoudens met een gemiddeld bedrag van ruim drieduizend euro.
- (Vrijgestelde) inkomsten van personen werkend bij internationale organisaties worden als loon of pensioen bij het inkomen geteld. Het betreft in 2014 ruim 5700 personen met een gemiddeld bedrag van 85 duizend euro.
- De berekeningswijze van de economische waarde van het privégebruik van de auto van de werkgever is herzien.
- De uitkering toeslagenwet (TW) werd voorheen geteld bij de uitkering waarop deze een aanvulling vormde. In de nieuwe reeks is de uitkering Toeslagenwet opgenomen onder de uitkering sociale voorzieningen. Dit heeft geen effect gehad op het totale inkomen.
- Op grond van de brongegevens is het lastig over langere tijd consistent een onderscheid te maken tussen loon van werknemers in particuliere huishoudens en loon van ambtenaren. Dit onderscheid is nu vervallen. Het inkomen is hierdoor niet veranderd, wel heeft dit consequenties voor de indeling naar de sociaaleconomische categorie (zie paragraaf 4.1).
- Op grond van betere waarneming is een gering aantal pensioenen nu als arbeidsongeschiktheidsuitkering geteld.

3.6 Verschil in inkomen tussen oude en nieuwe reeks

De verbetering in de waarneming van inkomensbestanddelen (paragraaf 3.1-3.5) en de basisverlegging (paragraaf 2) leiden tot een hoger besteedbaar inkomen en een iets andere verdeling

5. Dividend aanmerkelijk belang (box-2)

		Huishoudens	Gem. bedrag	Totaal bedrag
		<i>x 1000</i>	<i>1000 euro</i>	<i>mln euro</i>
IPO ^{a)}	2011	50	73,6	3 650
	2012	51	72,9	3 709
	2013	41	65,4	2 653
	2014	81	106,9	8 616
IIV	2011	48	134,4	6 436
	2012	47	137,4	6 450
	2013	37	136,8	5 042
	2014	75	188,6	14 106

a) Bedragen zijn afgeknot op 250 duizend euro.

hiervan over bevolkingsgroepen. Het effect van de overgang van steekproef naar integrale waarneming (paragraaf 1) op de hoogte van besteedbaar inkomen is niet afzonderlijk vastgesteld; naar verwachting zal dit effect gering zijn. In 2014 bedraagt het verschil in het besteedbaar inkomen bijna 27 miljard euro. Dit is 10 procent meer dan volgens het oude cijfer. Dit verschil bestaat grotendeels uit primair inkomen, waarvan enkele substantiële posten in het voorafgaande al genoemd zijn.

6. Verschilposten primair inkomen IPO en IIV

		2011	2012	2013	2014
		<i>mln euro</i>			
Primair inkomen	IPO	320 672	325 594	327 127	339 352
Loon	IPO	196 808	195 904	194 850	198 778
	IIV	197 565	196 818	196 097	199 789
	verschil	756	914	1 248	1 012
Winst	IPO	26 859	26 699	26 775	28 928
	IIV	27 602	27 550	27 664	29 929
	verschil	743	851	890	1 001
Dividend aanmerkelijk belang	IPO	3 650	3 709	2 653	8 616
	IIV	6 436	6 450	5 042	14 106
	verschil	2 786	2 741	2 389	5 490
Economische huurwaarde	IPO	11 153	11 445	12 148	13 344
	IIV	25 396	26 252	28 111	29 920
	verschil	14 243	14 807	15 963	16 576
Inkomen uit overig onroerend goed	IPO	811	797	777	797
	IIV	3 619	3 647	3 612	3 611
	verschil	2 809	2 850	2 835	2 814
Betaalde rente (excl. hyp.rente) (over studieschuld) (over overige schulden)	IPO	2 050	2 042	2 040	2 045
	IIV	215	182	126	107
	IIV	1 672	1 716	1 600	1 242
	verschil	- 163	- 144	- 314	- 696
Overig verschil, primair inkomen		- 1 029	- 934	- 223	- 1 376
Primair inkomen	IIV	343 202	348 834	350 988	368 318

Bron: IPO en IIV

De herziening van de Inkomensstatistiek heeft betrekkelijk weinig gevolgen gehad voor de omvang van het ontvangen overdrachtsinkomen. Wel leidde de basisverlegging tot een groter bedrag aan AOW, doordat deze nu ook is waargenomen bij personen die in de loop van het jaar overleden zijn. Dit effect is bij de aanvullende pensioenen niet terug te zien, doordat bij de herziening een deel van de pensioenen is gekenmerkt als arbeidsongeschiktheidsuitkering.

7. Verschilposten bruto-inkomen IPO en IIV

		2011	2012	2013	2014
<i>mln euro</i>					
Bruto-inkomen	IPO	420 519	427 575	434 059	450 383
Vershil primair inkomen, IPO-IIV		22 530	23 241	23 862	28 966
Bruto-inkomen, gecorrigeerd		443 049	450 816	457 921	479 348
Arbeidsongeschiktheidsuitkering	IPO	8 278	8 532	8 589	8 507
	IIV	8 782	8 818	8 895	8 813
	verschil	504	286	306	306
AOW	IPO	27 738	29 157	29 832	31 389
	IIV	28 583	30 003	30 901	32 147
	verschil	845	846	1 070	758
Pensioenuitkering (aanvullend)	IPO	37 741	38 172	38 529	40 892
	IIV	36 951	37 794	38 308	40 603
	verschil	- 790	- 378	- 221	- 288
Overig verschil, bruto-inkomen		243	- 568	- 716	- 328
Bruto-inkomen	IIV	443 365	452 138	459 791	480 451

Bron: IPO en IIV

De herziening heeft ook weinig gevolgen gehad voor de bestanddelen uit het traject bruto-bestedbaar inkomen. Het gaat hier om premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en de inkomstenbelasting. Alleen deze laatste ligt een stuk hoger in de nieuwe reeks, doordat deze nu ook de belasting omvat die bepaald is over het afgeknotte deel van diverse inkomensbestanddelen.

8. Verschilposten besteedbaar-inkomen IPO en IIV

		2011	2012	2013	2014
<i>mln euro</i>					
Besteedbaar inkomen	IPO	246 992	249 045	251 517	264 283
Vershil primair-inkomen, IPO-IIV		22 530	23 241	23 862	28 966
Vershil bruto-inkomen, IPO-IIV		316	1 322	1 871	1 103
Besteedbaar inkomen, gecorrigeerd		269 837	273 608	277 249	294 351
Inkomstenbelasting	IPO	43 579	44 416	45 150	49 414
	IIV	45 087	46 128	46 912	51 002
	verschil	1 509	1 712	1 762	1 588
Overig verschil, besteedbaar inkomen		444	514	511	1 796
Besteedbaar inkomen	IIV	267 885	271 383	274 976	290 967

Bron: IPO en IIV

4. Herziening van indelingen

4.1 Sociaaleconomische categorie van een persoon

Een herziening van een statistiek en het beschikbaar komen van nieuwe bronnen biedt ook de gelegenheid kritisch te kijken naar diverse indelingen. Zo werd in de oude reeks de sociaaleconomische categorie van personen uitsluitend vastgesteld op basis van de bron(nen) van het persoonlijk inkomen. Dit betekende dat een scholier die regelmatig in het weekend werk had of een vakantiebaan had, als werknemer aangemerkt kon worden. In de nieuwe indeling zijn jongeren op basis van gegevens over onderwijsvolgenden nu gekenmerkt als (nog niet) schoolgaand of student. Hierbij is vastgesteld of ze wel of geen inkomen hadden. Hierdoor is ook de groep die geen inkomen heeft, onderscheiden naar jeugdigen die hun opleiding nog niet afgerond hebben, en de overige bevolking zonder inkomen. Door deze verandering worden in de nieuwe indeling ruim 400 duizend personen niet langer als werknemer, maar als schoolgaand of student met inkomen geteld.

Een andere belangrijke verandering betreft de categorie zelfstandigen. In de oude indeling werd iedereen die maar enig inkomen uit eigen onderneming had -ongeacht inkomsten uit andere bron(nen)-, steeds als zelfstandige getypeerd. De geachte hierachter was dat zelfstandigen ondanks een hoge inzet van hun arbeid een laag of zelfs negatief inkomen uit hun onderneming konden verwerven. Bij de nieuwe indeling wordt nu wel gelet op andere inkomensbronnen: is er bijvoorbeeld sprake van een substantieel bedrag aan loon en is dit bedrag hoger dan het inkomen uit eigen onderneming, dan wordt de persoon als werknemer en niet langer als zelfstandige getypeerd. Hierdoor worden volgens de nieuwe indeling ruim 240 duizend zelfstandigen minder geteld dan voorheen.

Ten slotte is het onderscheid tussen werknemers in een particulier bedrijf en ambtenaren vervallen. Op basis van de brongegevens is een precieze afbakening van deze twee groepen niet over langere periode op vergelijkbare wijze goed vast te stellen.

9. Personen naar sociaaleconomische categorie, 2014

	Nieuwe indeling													
	Totaal	Werknemer	Directeur-groot-aandeelhouder	Zelfstandig ondernemer	Mee-werkend gezinslid	Overige zelfstandige	Ontvanger werkloosheidsuitkering	Bijstandsontvanger	Ontvanger ov. sociale voorziening	Arbeidsongeschikte	Pensioenontvanger	(Nog niet) volgend met inkomen	(Nog niet) volgend zonder inkomen	Zonder overig inkomen
	x 1000													
Oude indeling														
Totaal	16 443	6 105	201	824	23	109	263	405	175	481	3 083	1 337	2 891	546
Werknemer particulier bedrijf	5 527	5 105	1	-	3	2	-	-	-	-	4	412	-	-
Ambtenaar	789	786	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Directeur-grootaandeelhouder	191	-	190	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zelfstandige	1 067	136	10	824	-	-	12	1	3	15	56	11	-	-
Overig actief	117	-	-	-	10	101	-	3	-	-	1	2	-	-
Ontvanger werkloosheidsuitkering	252	-	-	-	-	-	251	-	-	-	-	1	-	-
Bijstandsontvanger	404	-	-	-	-	-	-	400	-	-	-	3	-	-
Ontvanger van ov. soc. voorziening	173	-	-	-	-	-	-	-	166	-	1	6	-	-
Arbeidsongeschikte	468	-	-	-	-	-	-	-	-	466	1	-	-	-
Pensioenontvanger, tot AOW-1ft	244	-	-	-	-	3	-	-	-	-	218	22	-	-
Pensioenontvanger, vanaf AOW-1ft	2 799	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2 798	-	-	-
Student	969	77	-	-	-	1	1	1	5	-	1	876	6	-
Overig niet-actief	6	-	-	-	-	1	-	-	1	-	3	-	-	-
Zonder inkomen	3 439	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	2 885	546

Bron: Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV)

4.2 Voornaamste inkomensbron van het huishouden

In navolging van de herziening van de sociaaleconomische categorie van de persoon is ook de afleidingsmethode van voornaamste inkomensbron van het huishouden tegen het licht gehouden. Voor het afleiden van de voornaamste inkomensbron worden de inkomens van alle huishoudensleden per categorie (loon, diverse uitkeringen etc.) samengeteld, waarna de belangrijkste bron wordt vastgesteld. Anders dan bij personen speelt hierbij ook het inkomen uit vermogen van het huishouden een rol. In de oude reeks werd inkomen uit eigen onderneming op basis van een prioriteitsregel daarbij altijd als voornaamste bron aangemerkt, ook al vormde dit niet het hoogste bedrag. De nieuwe afleidingsmethodiek verloopt vergelijkbaar als bij de bepaling van de sociaaleconomische categorie van personen. Als een andere inkomensbron, bijvoorbeeld loon, een substantieel bedrag omvat en als dit bedrag hoger is dan het inkomen uit eigen onderneming, dan vormt loon en niet langer inkomen uit eigen onderneming de voornaamste inkomensbron van het huishouden.

De nieuwe afleidingsregel betekent dat het aantal huishoudens met inkomen uit eigen onderneming als voornaamste inkomensbron bijna gehalveerd wordt. In zoverre inkomen uit eigen onderneming een nevenactiviteit betrof, is dit inkomen in de nieuwe indeling dus niet langer als voornaamste inkomensbron gekenmerkt. In de meeste van deze gevallen vormt nu loon de voornaamste bron.

10. Huishoudens naar voornaamste inkomensbron, 2014

Nieuwe indeling												
	Totaal	Loon werknemer	Loon Directeur-groot-aandeelhouder	Inkomen overige zelfstandige	Inkomen uit eigen onderneming	Inkomen uit vermogen	Werkloosheidsuitkering	Uitkering arbeidsongeschiktheid	Pensioen-uitkering	Bijstands-uitkering	Uitkering sociale voorziening overig	Studiefinanciering
<i>x 1000</i>												
Oude indeling												
Totaal	7 488	3 863	132	26	480	85	127	260	1 998	304	106	107
Loon werknemer	3 070	3 069	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Loon ambtenaar	497	497	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Loon dir.-grootaand.houder	113	-	113	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overig inkomen uit arbeid	26	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-
Inkomen uit eigen onderneming	899	296	19	-	480	8	9	16	65	3	3	-
Inkomen uit vermogen	77	-	-	-	-	77	-	-	-	-	-	-
Werkloosheidsuitkering	116	-	-	-	-	-	116	-	-	-	-	-
Arbeidsongeschiktheidsuitk.	248	-	-	-	-	-	1	244	-	2	1	-
Pensioen	1 925	-	-	-	-	-	-	-	1 923	-	-	-
Bijstand	299	-	-	-	-	-	-	-	-	299	-	-
Overige sociale voorziening	101	-	-	-	-	-	-	-	-	-	101	-
Studiefinanciering	107	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	107
Overig	9	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-

Bron: Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV)

4.3 Woonsituatie van het huishouden

De woonsituatie van een huishouden (of er sprake is van een eigenwoning of huurwoning) wordt in de nieuwe reeks vastgesteld op grond van de situatie aan het begin van het jaar. Dit is gedaan aan de hand van de vermogensgegevens van het huishouden, en wel of een eigen woning hiervan deel uitmaakt of niet. Hiermee is een betere aansluiting tussen de Inkomens- en Vermogensstatistiek bereikt. In de oude reeks werd door beperkingen in de brongegevens geen rekening gehouden met het moment van eigendom. Alle eigenaren die pas na 1 januari van een jaar eigenaar zijn geworden, zijn nu anders dan voorheen niet als eigenaar getypeerd.

11. Huishoudens naar woonsituatie

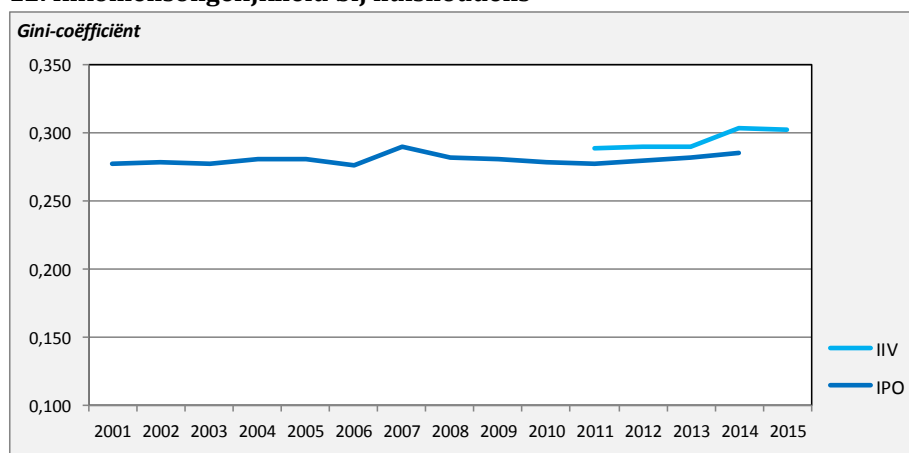
	Huishoudens, totaal	Eigen woning	Huur, met huurtoeslag	Huur, zonder huurtoeslag
<i>x 1000</i>				
IPO 2013	7 488	4 305	2 065	1 118
2014	7 557	4 345	2 009	1 204
IIV 2013	7 460	4 144	2 189	1 126
2014	7 488	4 182	2 082	1 224
%				
IPO 2013	100	57,5	27,6	14,9
2014	100	57,5	26,6	15,9
IIV 2013	100	55,6	29,3	15,1
2014	100	55,8	27,8	16,3

5. Effect van de herziene methodiek op enkele uitkomsten

5.1 Inkomensongelijkheid

Het verschil tussen het oude en het nieuwe besteedbaar inkomen (zie paragraaf 3.6) is bij de ene groep groter dan bij de andere. Zo treft het belangrijkste punt van de herziening, de opwaardering van de economische huurwaarde, de groep eigenwoningbezitters en daarmee ook de groepen waarin deze sterker vertegenwoordigd zijn zoals de hogere inkomensklassen. De herziening leidt dan ook tot een hogere inkomensongelijkheid dan voorheen vastgesteld is. Op basis van het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen ligt de nieuwe Gini-coëfficiënt (bij volledige inkomensongelijkheid is de waarde hiervan 0; heeft één huishouden al het inkomen en de rest niets, dan is de waarde 1) zo'n 0,012 punt hoger dan volgens de oude reeks.

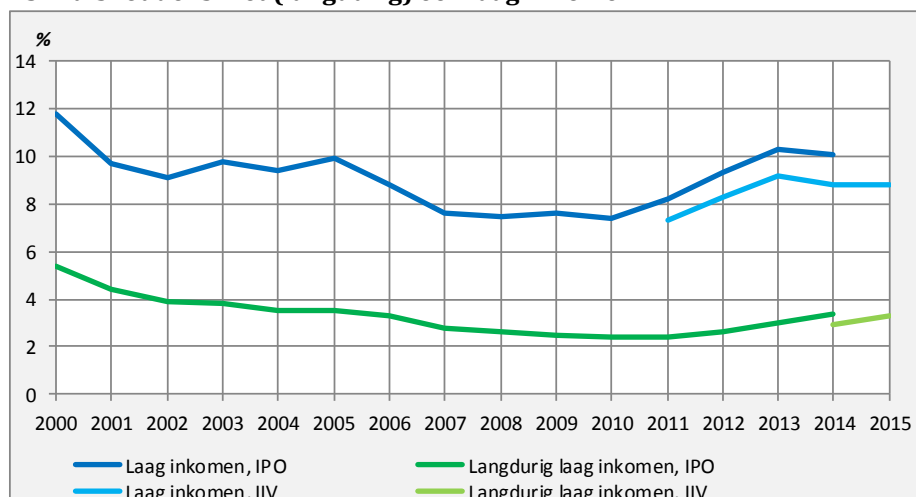
12. Inkomensongelijkheid bij huishoudens

5.2 Aandeel huishoudens met een laag inkomen

De herziening van de Inkomensstatistiek leidt tot een lager aandeel van huishoudens met (langdurig) een laag inkomen. Gemiddeld over 2011-2014 gaat het om een neerwaartse bijstelling met 1,1 procentpunt. Daarmee ligt ook het aandeel met ten minste vier jaar achtereen een laag inkomen (die voor de nieuwe reeks pas vanaf 2014 bepaald kan worden) onder dat van de oude reeks.

13. Huishoudens met (langdurig) een laag inkomen

De neerwaartse bijstelling kan vooral toegeschreven worden aan de opwaardering van het voordeel dat huishoudens ontlenen aan het hebben van een eigen woning. Hierdoor kwam hun besteedbaar inkomen op een stuk hoger niveau te liggen (zie paragraaf 3.1). Het aantal huishoudens dat moet rondkomen van een laag inkomen is onder huishoudens in een huurwoning nauwelijks veranderd.

14. Huishoudens met een laag inkomen naar woonsituatie, 2014

